

גליון י"א

חודש אדר ב'

תהא שנת פקודיך דרשתי

פלאות ערותיך

אמרות טהורות מהגה"ח רבי יצחק פייוויש גינזבורג שליט"א

עבודת הפורים – אתהפכא חשוכא לנהורא

במהלך פורים תשע"ה עסקו דברות קדשו של רבינו שליט"א – על בסיס מאמר הרה"ק רבי נחמיה מדובראוונע זיע"א – בהיות נס הפורים נס של חשך, הנהפך – באמצעות עבודת אתהפכא – לאור, ובענין השחרות והחשך העליון בפורים, הגבוה יותר מהאור.

אור". מכאן למדו חז"ל כלל – "ברישא חשוכא והדר נהורא"^ב. ולענינו – פורים, "רישא", הוא חג של חשך, ופסח "והדר נהורא", הוא חג של אור. וזהו "למיסמך גאולה לגאולה" – "ברישא (גאולה של) חשוכא והדר (גאולה באופן של) נהורא", כפי שנבאר בהמשך.

חז"ל דורשים על פתיחת המגילה, "ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד כוש", שאחשורוש הוא לשון שחרות, חשך, "בימיו הושחרו פניהם של ישראל כשולי קדרה"^ג. כל סיפור המגילה הוא "בימי אחשורוש" – ימים שבהם הושחרו פניהם של ישראל, וכפי שאומרים חז"ל, גם לאחר הנס – "אכתי עבדי אחשורוש אנן"^ד. זהו אחד הטעמים בגמרא מדוע אין אומרים הלל בפורים. הלל הוא אור – "אור כי יהל"^ה, "בהלו נרו עלי ראשי"^ו, ופורים הוא חג של חשך, שחרות.

בסדר ההשתלשלות יש "חשך עליון" ויש "חשך תחתון". שתי בחינות חשך אלו רמוזות במקור החשך והשחרות בחג הפורים – אחשורוש: "ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש". ככל המלים

את המר למתוק!

פורים ופסח –

ברישא חשוכא והדר נהורא

חז"ל אומרים כי יש "למיסמך גאולה לגאולה"^א, דהיינו לסמוך את גאולת פורים לגאולת פסח^ב. סמיכה זו ממשיכה גם מפורים לפסח, וגם מפסח לפורים – את האור המיוחד של הנסים הגלויים. ניסן הוא לשון נסים, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" – אלא שענין הניסים דלעתיד לבא (שאף הם כענין ניסי-ניסן –

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל") הוא גילוי ה' בדרך הטבע, בלא שידוד ושבירת הטבע.

בתחלת מעשה בראשית כתוב "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום"^א, ולאחר מכן "ויאמר אלהים יהי אור ויהי

בלשון הזהר הקדוש^ב, המובאת ומבוארת בספר התניא^ג, ישנן שתי עבודות: עבודת אתכפיא (כפית היצר לעבודתו ית' בעל כרחו), ועבודת אתהפכא (הפיכת נטיות ותאוות הלב מטבען הפשוט לעבודת ה'). ענין חג הפורים הוא עבודת האתהפכא, כפסוק המפורש "ונהפך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"^ד. אמנם, ראשית ותחילת כל העבודה היא דווקא על ידי האתכפיא, ואי אפשר לבוא לאתהפכא אלא על ידי כפית היצר לעבודתו יתברך.

האתכפיא בפורים היא באמירת "ארוך המן", שענינה הוא כפיה, השפלת והנמכת הקליפות^ה, והאתהפכא היא "ברוך מרדכי", אשר הוא "מירא דכיא", הופך

(א) מאמר ד"ה "ויהי בימי אחשורוש" – מודפס בסוף "שור" דברי נחמיה".

(ב) זח"א ד, א.

(ג) תניא פכ"ז.

(ד) אסתר ט, א. "אשר ישלטו היהודים" היינו שלטון כפי שיכול הצדיק לאחוז בהיצה"ר ולשלט בו – להפכו ולהשתעשע בו. זוהי עבודה דלעתיד לבא, כפי שכתוב (ישעיהו יא, ח) "ושעשע יונק על חר פתן" (דהיינו שאז כל אחד יוכל לעסוק בעבודה זו) – הפתן הוא נחש הקדמוני, שהוא עמלק, המן.

(ה) ויש לומר, כי דוקא הגבחה המן ותליתו על "עץ גבוה חמשים אמה", היא השפלתו. הגמרא (מגילה טו, ב) אומרת כי אסתר ידעה שיש להפיל את המן דוקא על ידי הגבחתו ונישואו, כפי שכתוב "ולפני שבר גאון" (שבר עולה ארוך המן).

(ו) חולין קלט, ב. דכיא הוא לשון זך (ד רז

(ב) שבת עז, ב.

(ג) מגילה יא, א.

(ד) מגילה יד, א.

(ט) איוב לא, כו.

(טז) איוב כט, ג. וראה לקו"ת צו יד, (ועד"ז

בתו"א וישב ל, א) ובכ"מ.

מתחלפות), וכן "מרדכי בדורו כמשה בדורו"

– מירא דכיא עולה זה מרדכי. דכיא עולה בגימטריא יהודי, והיינו "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי".

(ז) ויש לומר ע"ד צחות, כי משקה משכר נקרא 'טיפה מרה', ועבודת הפורים היא להתמתק ולהתתקן על ידו דיקא.

(ח) מגילה ו, ב.

(ט) ועל כן פורים יחול תמיד באדר הסמוך לניסן

(אדר שני בשנה מעוברת).

(י) ר"ה יא, א.

(יא) בראשית א, ב.

מעלת השחרות – "אתי עבדי אחשורוש אנן"

אחשורוש בעבודת ה' הוא כמו "שחורה אני ונאווה"^{כא}, "הלוא כבני כְּשִׁיִּים אתם לי בני ישראל נאם הוי"^{כב}.

ועל פי זאת יש לדרוש את מה שאחשורוש הוא ה"מלך מהדו ועד כוש". "הדו" הוא לשון הודיה; ההוד עצמו (הפיכת החשך לאור) הוא מרדכי היהודי. "מהדו ועד כוש" היינו מהאור העצמי של ההוד (שבשרשו הוא יותר גבוה מאור ההלל, "יהל אור"), אור שהיה חשך, ועד כוש – שהוא החשך עצמו.

על הפסוק בנביא "הלוא כבני כְּשִׁיִּים אתם לי" דורשים חז"ל^{כג} כי עם ישראל אומרים על עצמם שהם שחורים, חסרי זכויות, אבל ה' אומר שבכל זאת "אתם לי" – "כל מקום שנאמר 'לי' אינו זז לעולם, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא"^{כד}. כמה שאתם שחורים – אתם בכל זאת "לי", "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים – כאהלי קדר (השחורים) כיריעות שלמה (שהן לבנות)"^{כה}.

שנזכה לשמחת פורים אמיתית, ב"עד דלא ידע" דקדושה – הפיכת החשך לאור גמור, בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אכ"ר!

כא) שיר השירים א, ה. את שיר השירים קוראים בפסח, והיינו "למיסמך גאולה לגאולה" – מאחשורוש (שחרות) בפורים מגיעים ל"שחורה אני ונאווה" בפסח.

כב) עמוס ט, ז.

כג) שיר השירים רבה, פרשה א.

כד) ויקרא רבה ב, ב.

כה) גם התורה הקדושה – אשר "הדור קבלוה בימי אחשורוש" – נתנה "אש שחורה על גבי אש לבנה". האש השחורה ("שחורה אני"), שהיא אותיות הכתב עצמן, היא "על גבי", כלומר יותר גבוהה, מהאש הלבנה, שכנגד "כיריעות שלמה". גילוי מעלת האש השחורה, וממילא קבלת התורה (שהיא האותיות השחורות) מחדש – "הדור קבלוה", מתגלה בפורים – אשר בו החשך העליון, "הוא אחשורוש", מולך ומתגלה מתוך הארת בחינת ה"הדו", כמו שנתבאר, "ועד כוש" – עד שיא החשך, "הלוא כבני כְּשִׁיִּים אתם לי".

טומאה כידוע^ט, ועל ידי נס גלוי, שידוד חוקי הטבע, יצאנו משם. לכן זהו חג של אור, וממלא של אתכפיא: האתכפיא מתבטאת גם בכפיית הטבע ושידוד מערכותיו כדי להראות נסים גלויים, וגם בהתנהלות עם ישראל – "כי ברח העם"^ט, הבורחים מן החטא וכופים את טבעם.

לעומת פסח, עיקר חידושו של פורים הוא היותו חג של חשך. "ליהודים היתה אורה", היינו אור מחודש, שעכשיו נהיה אור – החשך עצמו, ההופך לאור. שרש החשך גבוה יותר מהאור, שכן החשך הוא בעצמותו ומהותו יתברך (כמבואר לעיל הערה יח), והאור הוא רק גילוי העצמות (כלומר דרך לגלות את האלוקות, דרך האור). ממילא הוא גם חג של אתהפכא, בו הנס הוא בתוך הטבע, כך שהטבע נהפך ולא מתבטל.

בסוף עבודת האתכפיא ישנו "יתרון האור מן החשך" – האתהפכא שמגיעה בעקבות האתכפיא היא שהחשך עצמו מאיר. מובא כי עבודת "עד דלא ידע" היא להגיע לאמירת "ברוך המן" – מהפך החשך לאור על ידי האור – שכן ה"ברוך" של המן מגיע מה"ברוך" של מרדכי, החודר בעזרת "עד דלא ידע" גם לשיא החשך והמרירות וממתיק אותו.

נמצא, ששתי העבודות של אתכפיא ואתהפכא נמצאות בפורים – ולכל אחת יש מעלה לגבי השניה (מעלת "אור" המן" ומעלת "ברוך מרדכי") – אך עיקר השחרור, שנעשה על ידי עבודת האתכפיא, שייך ליציאה "מעבודות לחירות" בפסח (שהרי בפורים "אתי עבדי אחשורוש אנן"). לעומת זאת, עיקר גילוי עצמות ה' – שלמעלה מחשך ואור, וממילא חשוכה מבחינתנו – שייך לפורים. והרמז: פורים חשך פסח אור עולה בגימטריא אתכפיא אתהפכא!

ט) זח"ב, פרשת יתרו.

כ) שמות יד, ה. וראה תניא פל"א.

הוא בעליה מאחשורוש (שחרות) תחתון לאחשורוש עליון, שחרות עליונה. "בימי אחשורוש" הוא החשך התחתון, ו"הוא אחשורוש" – היינו החשך העליון דוקא. מתוך כך שאנו "בימי אחשורוש", "אתי עבדי אחשורוש אנן"^ט, אנו עולים אל החשך העליון, הגבוה מהאור^ט.

"כיתרון האור מן החשך" – ברוך מרדכי וארור המן

כתוב "כיתרון האור מן החשך". כלומר, שבאור היוצא מתוך החשך יש מעלה מיוחדת לגבי האור שהוא בפני עצמו, בלי חשך הקודם לו ומבליט אותו. בכך ניתן לומר שני פירושים: או שהאור היה תפוס וכלוא בתוך החשך, וכעת הוא משתחרר ויוצא לחירות מכלאו, "כיתרון האור" – שסבל כלוא ומצומצם בצינוק החשך, וכעת הוא פורץ ביתר שאת (כנהר שפורץ בכח רב אחרי צמצום של סכר), ואחרי הצמצום מאיר ביתר שאת, "מן החשך". לעומת זאת, יש פירוש שני, שמפרש ש"יתרון האור מן החשך" היינו האור שנוצר מן החשך, שהחשך עצמו הופך להיות אור.

ולעניננו: כאשר החשך עצמו הופך להיות אור, כמו בפורים, אזי הוא חג של חשך, אבל אם האור השתחרר מהחשך (שנשאר חשך) – זהו חג של אור. שמחת האור ביציאתו מכלאו, שבשלה הוא מאיר באור גדול ומיוחד, היא שמחת פסח: "עבדים היינו לפרעה במצרים", שקענו במצולות כלא־מצרים – במט שערי

יז) מגילה יד, א. והרמז: עבדי אחשורוש אנן עולה פורים פורים, כלומר ש"קלקלתנו היא תקנתנו" – שכל שאנו עבדי אחשורוש הוא תקנתנו, בשל צמיחת הגאולה מן הגלות. יח) יש להסביר, על פי המבואר במאמר הר"ג מדובראוונע, כי בעצמות ה', במדרגה שעליה נאמר (תהלים קלט, יב) "פְּתִיחַהּ פְּאֹרֶה", כלומר שהיא מעל למושגי חשיכה ואורה, ומכיון שגם המושג "אור" הוא כבר הגשמה לגבי עצמות ה' ככזו מדרגה, ממילא כלפינו הוא חשך – כלומר שאין לנו השגה בו ("ישת חשך סתרו" – שהנסתר מעינינו הוא חשך).

הגליון מוקדש לזכות הרה"ח, תמכא דאורייתא, נו"נ להרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיעוכי"א,

ה"ה אלימלך שי' ויסבלום וב"ב – שיזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם,

ויזכו לראות בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, אכ"ר.

פזרים לנו

מאמרי התבוננות לימי הפורים ♦ רסה עמודים – יצא לאור בשנת ה'תשע"ד

לתענית אסתר). הפניה לקב"ה כ'אתה' מבטלת את הישויות הזולתיות – 'אני'. הסתרתו של ה' נותנת מוחשיות ל'אני'. במאמר נדונים שני סוגי אָיִן: אָיִן מבטל ואָיִן מהווה.

ה – אור יקררות (על ענין משלוח מנות). על העדפת ה' את ישראל ואהבתו, וממילא על היחס בפורים בין ישראל לבין עצמם.

ו – עד דלא ידע (לסעודת פורים). מאמר ארוך ומורכב, מבאר בארבע שיטות ('ארבע כוסות') את ענין עד דלא ידע – ביציאה מהשכל אל מעל טעם ודעת, ואל רבדים נסתרים יותר ויותר בנפש. הרחבה על בחירתנו העצמית בה' – לא בגילויים אלא בעצם עצמו.

ז – לבסומי בפוריא (לסעודת פורים). הביסוס הוא, בתרגום מדויק, מיתוק (כמו 'רווחא לבסימא שכיח'). "מצוות לאו להנות נתנו", לעומת ראשית הקשר בין ישראל לה' – "לך לך – להנאתך ולטובתך" – על מסירות נפשם של ישראל למען ה', באיחוד מוחלט יחד אתו.

ח – בי יד על כל ייה (לשושן פורים). מאמר זה מלא וגדוש ברמזים מופלאים, ומבאר – על גביהם – את הקשר העמוק בין הפורים לבין ארץ ישראל – גם בשל ההשלכה ההלכתית של "מוקפות חומה מימות יהושע" – ולגאולה בכלל. קשר זה מתבטא במיוחד בשושן פורים, המבטא כל שנה מחדש, בעודנו בגלות רח"ל, את הכסופים לירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדי.

פורים שמח, בשמחה החודרת בעמקות ובפנימיות מהמוחין אל הלב והרגש!

"פורים לנו, ברוך אשר בחר בנו". נתח נכבד מענין חג הפורים הוא בחירת ישראל המחודשת, "הדור קבלוה". בחירת ישראל אינה צפויה ופשוטה: "לא מרַבְכֶם מכל העמים חשק הוי' בכס... כי אתם המעט מכל העמים". ההפתעה והמיוחדות הלא-צפויה שייכת במיוחד לחדש אדר, בעל חוש הצחוק, שכן ההפתעה, האיפכא מסתברא – ה"אדרבא" (אותיות אדר בא), הם הנותנים שמחה רבה, המתבטאת בצחוק.

המאמרים בספר סודרו לפי ציר הזמן, מראש חדש אדר ועד שושן פורים:

א – במאמר אדר בריא נדונת, על בסיס סוגית "אדר בריא מזליה" וההשפטות עם גוי בחדש זה, סוגית בריא ושמא בכלל, וממילא הבדל זה בין ספקות הנכרי ל"ודאי שמו כן תהלתו" היהודי.

ב – במאמר המושה ספקות והמש מוהציות (לשבת זכור-שקלים) מוצג ההבדל בין הלב השבור ("כשני לבבות") היהודי לעומת הגוי, הנוהג תדיר בבטול הזולת.

ג – מומוהיות בעמלק (לשבת זכור). המאמר פותח בסדר חדש של כל תיאורי עמלק בנפש היהודי בספרי הקבלה והחסידות, עובר דרך השוואה מרתקת על פי החסידות בינו לקליפות שכניו – מדין ומצרים, וממשיך בביאור ה"לעומת זה" לעמלק – בטול היש והמלכת ה'. המאמר סובב כולו בביאור חסידי למושגי קבלה – סובב, ממלא, לית אתר פנוי מינה, כולא קמיה כלא חשיב, וכו'.

ד – אבן אתה איל מסתתר ("דברי כבושין")

להזמנת כל ספרי רבינו שליט"א

טל' 052-897-9067 או 058-672-9270

דברי פי חכם חזן

אוצר קצר – מתוך דברי רבינו שליט"א

מקבל את העבודה הזרה, לקב"ה – הטביעה בעולם כנפרד מאלקות, מבלי להרגיש שהוא 'משתחוה' לכפירה ועבודה.

מרדכי עמד בתוקף מול הרע הגלוי כמו מול הרע הנעלם, וממנו אנו שואבים תוקף יהודי זה. ומרדכי לא יכרע עולה תורה – זוהי כל התורה כולה!

"ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" מכאן לומדים חז"ל (מגילה יג, א) – "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי". ויש לשאול, מהו הכפל בפסוק "לא יכרע ולא ישתחוה"? הרי זהו קל וחומר: אם מרדכי אפילו לא כרע להמן, ודאי שלא השתחוה לו!

"לא יכרע" היינו לא להיכנע לרע הגלוי. "לא ישתחוה" – פירושו לא לקבל את הרע הנסתר. יכול להיות אדם שבממד המעשי והגלוי אינו חוטא ואינו עובר על השו"ע, אבל הוא

באהרלי צדיקים

ב"ק רבי דב בער
אדמו"ר האמצעי
זי"ע

הרה"ק רבי דב בער שניאורסאהן זיעוכי"א, כ"ק אדמו"ר האמצעי, הוא הנשיא השני בשושלת ליובאוויטש, בנו ממשיך דרכו של כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע זיע"א. רבי דובער נולד בט' כסלו תקל"ד בעקבות ברכתו של המגיד ממעזריטש, ונקרא על שמו. עוד בחיי אביו, בשנים תק"ן-תקנ"א, שימש כמשפיע לצעירי האברכים בכיתות הלימוד ('החדרים') שייסד אביו, ולאחר פטירת אביו (בכ"ד טבת תקע"ג) מילא את מקומו בנשיאות הסידות חב"ד. באותה שנה קבע דירתו בעיירה ליובאוויטש שברוסיה הלבנה. בשנת תקפ"ז נאסר, כאביו אדמו"ר הזקן, בעקבות הלשנת המתנגדים, והג נאלתו מן המאסר חל ביי' בכסלו. אדמו"ר האמצעי נודע באריכות ובעמקות דרושי החסידות שלו, עד כדי שחתנו, כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע, התבטא עליו: "אם היו חותכים לחותני אצבע, לא היה פורץ דם, כי אם חסידות". אדמו"ר האמצעי נפטר תוך כתיבת מאמר חסידות בט' כסלו תקפ"ה, יום הולדתו, ובכך התקיים בו בגלוי הפסוק "את מספר ימך אמלא". מגוחתו כבוד בעיר ניעזין שבאוקראינה.

סיפור נאה ביזה...

פעם שלח כ"ק אדמו"ר הזקן את בנו כ"ק אדמו"ר האמצעי בשליחות מסוימת בענייני הכלל. בזמן בו שהה בדרכים הגיע פורים, והוא נכנס לבית כנסת לשמוע את המגילה.

ישנו מנהג שלאחר הקריאה הציבורי אוסף קצת כסף בשביל הבעל קורא בתור 'מגילה געלט' (דמי מגילה). הקורא מהנה את הצבור בלי לקבל שכר, וכדי לקרוא את המגילה צריך להתכונן ולטרוח, אז אחרי קריאת המגילה בא כל אחד ונותן לו 'מגילה געלט' כשכר טרחה. בא אדמו"ר האמצעי, שהיה אז אברך, ושם כבוע של בעל הקורא חמשה רובל כסף. כל מה שנאסף מכל בני הקהילה לא הגיע אפילו לרובל אחד, ואדמו"ר האמצעי נתן לו חמשה רובל. הבעל קורא, שהיה יהודי טוב וצנוע, אמר לו: רבי, זה יותר מדי, לא נותנים כל כך הרבה. אך הרבי האמצעי התעקש: 'ניין, ניין [לא, לא], כזה סיפור נפלא ויפה לא שמעתי מעולם'.

לא מסופר בן כמה היה כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע באותה עת, אך ככל הנראה הספיק כבר לשמוע את המגילה עשרים או שלושים פעמים. מדוע הוא טוען כי מעולם לא שמע סיפור כזה?

החסידים הגדולים ששמעו את הסיפור הסבירו, כי אדמו"ר האמצעי באמת לא שמע את סיפור המגילה! זאת מפני שבכל השנים, שהה הרה"ק בפורים במחיצת אביו הקדוש. כשצדיק כאדמו"ר הזקן קורא, וצדיק כבנו שומע, כל המגילה מלאה בסודות התורה, מבלי להותיר מקום לסיפור הארצי והיפה, מלא הפיתולים והתהפוכות.

סיפור מפורסם יותר, זהה לחלוטין בצורתו אך הפוך ממנו בתוכנו, התרחש שנים מספר קודם לכן. כשהיה רבי דובער נער בן שנים עשרה, בשבת פרשת כי תבוא, שמע את קריאת התוכחה שבפרשה והתעלף מרוב צער. כששאלו אותו מדוע התעלף, ענה כי זו הפעם הראשונה ששמע את הפרשה מפי בעל קורא שאיננו אביו. כשאבא קורא, הסביר, נשמעות ברכות בלבד...

שני הסיפורים משרטטים קו אופי מרכזי באישיותו של אדמו"ר האמצעי: בזכות אביו, גדל רבי דובער והתעצב בעולם שמיימי ונסתר. הקללות הן ברכות, הסיפורים הם סודות התורה, והעומק שבתורה נראה כפשט גמור. כאשר הוא נתקל לראשונה במה שעבורנו הוא מציאות החיים, הדבר מהווה עבורו הפתעה גדולה – לעיתים קשה ומייסרת כמו בקריאת התוכחה, ולעיתים מפתיעה ומרעננת כבקריאת המגילה. כעין זה מסופר על אחד מגדולי האחרונים, שכאשר נעשה רב עיר ופסק על כשרות עוף שהובא לפניו, פלט בהתפעלות: דער הייליגער קורקבן [הקורקבן הקדוש]! הייתה זו הפעם הראשונה בה ראה קורקבן אמיתי, כמו זה המוזכר בספרי ההלכה הקדושים...

במאמר מוסגר נעיר, כי ישנם צדיקים בעלי אופי שונה לגמרי. כזה היה אדמו"ר הצמח צדק, חתנו ויורשו של אדמו"ר האמצעי. על השוני ביניהם יעיד הסיפור הבא: בנסיעתו הראשונה של הצמח צדק עם העגלה והעגלון ששימשו את חמיו, עצר למנוחה בפונדק דרכים. כנהוג, נתן הרבי מטבע לעגלון בכדי שיקנה לעצמו כוסית יין שרף, והעגלון קנה כוסית וחזר בלי להחזיר את העודף. כשהצמח צדק שאל על כך, הגיב העגלון הגוי: האמנם גם אתה רבי? הרי

הרבי שנסעתי אתו כל השנים, אף פעם לא בקש עודף! הצמח צדק היה מעורה בהוויות העולם, ואף השתמש בחוש הזה כדי לפסוק הלכה במקרים מורכבים. אדמו"ר האמצעי לעומתו, היה מופשט מענייני העולם, והמפגש אתו היה חידוש עבורו.

משני הסיפורים בהם פתחנו, שהתרחשו בהשגחה פרטית בתקופות שונות בחיי האדמו"ר האמצעי, ניתן ללמוד רבות על חינוך ילדים: במידת האפשר, על ילד קטן להישאר בעולם משלו, שכולו טוב, בלא לפגוש רע ממשי. אולם מגיע הרגע, סביב גיל מצוות, בו על כל ילד להבין כי יש רע בעולם. יש סבל וצער, יש חטא ועונש, וכך הוא עד ביאת גואל צדק. בפרט הדברים אמורים כלפי ילד כזה, העתיד ביום מן הימים להיות לרבי ומנהיג. למעשה, גם פטירתו של הרה"ק אדמו"ר האמצעי קשורה בסיפור כזה: בהיותו בדרך, בעיירה ניעזין, באה אשה אל החדר בו התאכסן וצעקה: רבי! הצילני! את בני היחיד לקחו לצבא! מרוב עגמת נפש חלה הצדיק, ונפטר כמה ימים לאחר מכן.

את מציאות הרע יש לגלות באיזה שהוא שלב, כהכנה לפגישת המציאות הרעה ותקונה. אך לאחר התוכחה, מגיע תור המגילה: מבוגר היוצא לשליחות, לתוך המציאות ופיתוליה, צריך לחוש בעיקר את מסירות הנפש של אסתר ומרדכי. דווקא אז יש לשמוע ולהמחיש את סיפורם, ואת ההשגחה הפרטית המופלאה המלווה אותם על כל צעד ושעל. כ"ק אדמו"ר האמצעי, שהיה עסוק באותה עת בבטול גזרות, הופתע לגלות פתאום כי מגילת אסתר עוסקת בדיוק בכך. סיפור נאה כזה, המופיע בזמן הנכון, שווה בהחלט חמשה רובלים.